
DIN ISTORIA FAMILIEI ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC: BEȚIA ȘI RELAȚIILE FAMILIALE ÎN ȚARA MOLDOVEI ÎN SEC. XVIII ȘI ÎN BASARABIA ÎN PRIMELE DECENII ALE SEC. AL XIX-LEA

Alina Felea

Introducere

În societatea contemporană subiectul relațiilor familiale și al beției este discutat frecvent și acut. Deseori alcoolismul are relație directă cu violența, iar familia în care în relațiile dintre soți sunt utilizate practicile sociale ale violenței, este sursă de reproducere a violenței, agresivității nu numai în familie, dar și în societate (Крюкова 2011, 45-51). Ca entitate socială „familia pulsează, receptează influențe și, la rândul-i, reflectă evoluții dintre cele mai diverse într-un context general în continuă schimbare, aflat sub semnul triumfului drepturilor subiective ale individului” (Florian 1997), de aceea familia care se confruntă cu alcoolismul remarcă modificarea atitudinii persoanei consumatoare de alcool față de familie, pune în pericol membrii acestei familii și lasă o amprentă negativă atât asupra membrilor familiei, cât și asupra societății. Psihologii susțin că „alcoolismul este un ansamblu de tulburări fizice și mentale datorate consumului de băuturi alcoolice. Alcoolismul nu numai că diminuează capacitățile intelectuale, ci schimbă caracterul, transformă afectivitatea și ruinează personalitatea” (Sillamy 2000, 21-22).

Probleme familiale legate de alcoolism au însoțit omenirea de la apariția băuturilor alcoolice, de aceea față de beție societatea avea un anumit tip de comportament. În Țara Moldovei, în Evul Mediu și în perioada premodernă, apoi și în Basarabia, beția se număra printre „lucrurile cele blăstămaști” (Documente 2001, 235), iar omul bețiv era „blăstămat la toate lucrurile lui”, „nevrednic de ținut orânda casii” și „stricătoriu” (Documente 2001, 235). Atât în secolul XVIII, cât și în secolul XIX alcoolismul era numit cu termenii „natura beției” sau „patima beției”¹. Astfel, vecinii soților

Părlea susțin că „bărbatul ei (al Ecaterinei - n.a.) are patema beției”².

Istoriografia românească și universală

O serie de studii au abordat problema alcoolismului în societate, beția și familie, alcoolismul și violența în familie, referindu-se la realitatea din diverse perioade de timp.

În abordările istoriografice românești problema alcoolismul este prezentă începând cu secolul al XIX-lea. Alcoolismul este considerat un viciu care trebuie înfrânat, deoarece are urmări dezastruoase (Bariț 1838; Petric, Munteanu 1854; Cuza 1897), cercetările în domeniu urmând și la începutul secolului al XX-lea (Cristea 1907; Voniga 1910).

Relația alcoolului cu societatea, inclusiv familia și beția a fost abordată mai frecvent în perioada interbelică (Manuilă 1924). O adevărată campanie antialcool a fost desfășurată pe paginile revistei „Biserica Ortodoxă Română”, care a însumat numeroase articole cu referire la problemele consumului de alcool, semnate de I. Scriban (1923; 1923a; 1924; 1924a; 1926; 1929), etc.

În ultimii ani problematica consumului de alcool a revenit în atenția cercetătorilor istorici, demografi, etnologi etc. (Sîrbu 2003; Florea 2004). Unul dintre reprezentanții cercetării alcoolismului și problemelor create de acest viciu este Marius Rotar (2006; 2007, 409-421; 2007a, 122-141). Împreună cu Victor Tudor Roșu și Claudiu Stefani, Marius Rotar a coordonat conferințe și ediții speciale, tematice ale *Caietelor de Antropologie Istorică*, care au întrunit numeroase cercetări în domeniu, prezentate la Conferințele științifice de la Alba Iulia (*Alcoholism: Historical and Social Issues*, International Conference, Istedition, Alba-Iulia, România, 28-29 August 2009, coord. Marius Rotar, Victor Tudor Roșu, Alba-Iulia,

¹ *Pătima* – 1. sentiment puternic și violent care copleșește pe om, întunecându-i adesea dreapta judecată; 2. (inv. și pop.) suferință fizică, caznă, chin, boală (Dicționar 1998).

² ANRM, F. 205, inv. 1, d. 340.

2010 (publicate drept supliment al revistei *Caiete de Antropologie Istorică*); *Alcoholism: Historical and Social Issues*, International Conference, IInd edition, Alba-Iulia, România, 13-15 Octombrie 2010, coord. Claudiu Stefani, Marius Rotar, Victor Tudor Roșu, Alba-Iulia, 2010 (publicate drept supliment al revistei *Caiete de Antropologie Istorică*). O serie de studii despre provocările alcoolismului le propune Monica Mureșanu (2009, 95-106), Iulia Pop (2009, 79-94), Oana Tamaș (2009, 111-123).

Consumul de alcool și impactul social, psihologic, juridic al acestuia a fost abordat în lucrările a numeroși cercetători din străinătate. Un cercetător recunoscut al problemei utilizării alcoolului, R. Room, în articolele sale susține că studiile antropologice, deși abordează problematică din diverse aspecte, omite multe părți. Totodată, menționează că alcoolul este adesea implicat într-o varietate de daune fizice, sociale, economice (Room 1983; Room 1984, 293-317; Room 2000, 93-111; Room 1996, 373-388; Room 1996a, 171-181). Imaginea alcoolului, istoria alcoolismului, alcoolismul, societatea și violența, femeia și alcoolul, alcoolul și crima – sunt doar câteva dintre numeroasele probleme abordate de cercetători (Alcoholism 1967; Cahalan 1970; Images 1979; Alcohol 1979; Alcohol 1980; Vaillant 1983; Weibel-Orlando 1986, 161-187; Prevost 1986; Holmila 1987; Alcohol 1987; Controversies 1990; Greenfeld 1998; Jovelin 2003).

Despre factorii istorici și culturali care au contribuit la consumul de alcool, reflectările în studiile etnografice, impactul consumului de alcool relatează în lucrările sale D.B. Heath (1979, 1-92; 1982, 128-188; 1987, 99-120), precum și alții (Cultural 1981, 1-262; Horton 1943, 199-320).

Provocările alcoolismului sunt puse în discuție de o serie de reviste cu aspecte antropologice, medicale, psihologice, juridice. Printre acestea vom remarca revistele specializate „Alcohol & Alcoholism”, „Alcoholism: Clinical and Experimental Research”, „Alcoholism”, „Drug Alcohol Dependence” (Seller 1985, 69-76; Cherpitel 1996, 1130-1137; Giancola et al. 1996, 1094-1098; Bennett, Wolin, Noonan 1977, 100-108; Baum-Baicker 1985, 305-322). Un loc deosebit printre revistele specializate în problemele cauzate de alcool îl are „Quarterly Journal of Studies on Alcohol” (Q. J. Stud. Alcohol) din 1940-1974, care în perioa-

da 1975-2006 s-a numit „Journal of Studies on Alcohol”, iar în 2007-2013 – „Journal of Studies on Alcohol and Drugs” (Bacon 1943, 399-445; Bales 1946, 480-499; Clark 1966, 648-668; Levine 1979; Scott, Schafer, Greenfield 1999, 528-536; Wolin et al. 1980, 199-214; Rodin 1981, 822-834 etc.). Cauzele, urmările, contextul, victimele consumului de alcool sunt subiecte abordate în reviste de etnologie, medicină, psihologie etc. (Fillmore 1985, 307-314; Knupfer 1967, 973-986; Stein 1985).

O serie de conferințe științifice, seminare și mese rotunde au abordat problema alcoolismului în evoluție istorico-demografică. Printre ele vom remarca *Conference on Alcohol Studies and Anthropology, University of Chicago*, 23-28 august 1973, care era parte componentă a IXth International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences, 1973 (Cross-Cultural 1976).

În acest articol, bazat pe exemple concrete, vom prezenta atitudinea bisericii creștine, realitatea cotidiană în problema coabitării familiei și alcoolului în sec. XVIII - prima jumătate a secolului al XIX-lea, atitudinea comunității față de consumul abuziv de alcool, inclusiv prevederile legislative etc. Drept surse de cercetare au fost utilizate documente editate, documente inedite din fondurile Arhiva de Stat ale Republicii Moldova, relatările călătorilor străini etc.

Alcoolul și religia creștină

În religia creștină vinul este admis în consum, fiind considerat băutură sacră. Vinul reprezintă simbolic sângele sfânt al lui Iisus Hristos, incluzând simbolul nemuririi și al învierii din morți. Însă sunt condamnate excesul de alcool, beția. Bețivii, după Sfânta Scriptură, nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu (Proverbe 20, 1; 1 Corinteni 6, 10; Efeseni 5, 18): „Și nu vă îmbătați de vin, în care este pierzare, ci vă umpleți de Duhul. Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești, lăudând și cântând Domnului” (Efeseni 5, 18-19), iar Sfântul Apostol Pavel zice: „Nu va amăgiți: nici desfrânații,... nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu” (1 Corinteni 6, 10).

Efectele distructive ale beției sunt descrise în Pildele lui Solomon: „Pentru cine sunt suspine-

le, pentru cine văicărelile, pentru cine gâlcevile, pentru cine plânsetele, pentru cine rănile fără pricină, pentru cine ochii întristați? Pentru cei ce zăbovesc pe lângă vin, pentru cei ce vin să guste băuturi cu mirodenii. Nu te uita la vin cum este el de roșu, cum scânteiază în cupă și cum alunecă pe gât, căci la urmă el ca un șarpe mușcă și ca o viperă împrășcă venin. Dacă ochii tăi vor privi la femeii străine și gura ta va grăi lucruri meșteșugite, vei fi ca unul care stă culcat în mijlocul mării, ca unul care a adormit pe vârful unui catarg” (Pildele lui Solomon 23; 29-35), „Un ocărător este vinul, un zurbagiu băutura îmbătătoare și oricine se lasă ademenit nu este înțelept... Nu fi printre cei ce se îmbată de vin și printre cei ce își desfrânează trupul lor, căci bețivul și desfrânatul sărăcesc, iar dormitul mereu te face să porți zdrențe” (Pildele lui Solomon 20, 1; 23, 20-21).

Urmări ale beției sunt certurile, mânia, batjocura: „Amărăciune sufletului este vinul când se bea mult; certuri și căderi face. Beția înmulțește mânia celui fără de minte spre împiedicare și împuținează virtutea și agonisește răni. La ospățul vinului să nu mustri pe aproapele tău și să nu-l defaimi la veselia lui. Cuvânt de batjocură să nu-i zici și să nu-l necăjești cu vreo cerere...” (I. Sir. 31, 34-35). Iar cei care vor abuza de alcool vor fi pedepsiți: „Vai de cei ce dis-de-diminează aleargă după băuturi îmbătătoare; vai de cei ce până târziu seara se înfierbântă cu vin! Cei care doresc, la ospetele lor, chitară, harpă, tobă, flaut și vin ei nu iau în seamă faptele Domnului și nu văd lucrurile mâinilor Sale. Pentru aceasta poporul meu va fi dus în robie fără să bage de seamă, mai-marii săi vor fi doborâți de foame, iar gloata se va usca de sete!... Vai de cei viteji la băut vin și meșteri la făcut băuturi îmbătătoare...” (Is. 5, 11, 22).

O descriere detaliată a cauzelor, urmărilor și a omului bețiv o prezintă Sf. Ioan Gura de Aur: „Nu zic: «Să ne ferim de vin», ci zic: «Să ne ferim de beție». Nu vinul este pricina beției, căci vinul este lăsat de Dumnezeu, iar ceea ce a lăsat Dumnezeu nu pricinuieste nici un rău, ci voința cea stricată a omului neînțelept este mama beției. Că ne putem îmbăta și altfel, nu numai cu vin, ne spune Pavel: «Nu vă îmbătați de vin», dând a înțelege că ne putem îmbăta și de altceva. «Nu vă îmbătați de vin, întru care este desfrânare»” (Efeseni 5, 18). Într-un chip minunat, el rostește prin puține cuvinte toată osânda beției... Ce însemnează cuvintele: „Nu vă îmbătați de vin, întru

care este desfrânare!” Desfrânați numim pe acei tineri care, luând moștenirea părintească, o cheltuiesc toată deodată, fără să judece cui, ce și când trebuie să dea, ci și hainele, și aurul, și argintul și toate bogățiile părintești le cheltuiesc fără cruțare cu desfrânatele și cu desfrânații. ...Așa este beția: Punând stăpânire pe mintea bețivului, ca pe un tânăr desfrânat, și robind judecata lui, ea îl silește să cheltuiască fără nici o cumpătare și fără nici o chibzuință toată bogăția cugetării. Omul beat nu știe când trebuie să vorbească și când trebuie să tacă, ci gura lui veșnic e deschisă; buzele lui n-au nici lacăt, nici zăvoare; el nu știe să-și cârmuiască vorbele sale cu judecată, nu știe să economisească bogăția cugetărilor sale, nu știe ce trebuie să păstreze și ce trebuie să cheltuiască, ci toate le aruncă și le risipește... Beția este înnebunire de bunăvoie; beția este nenorocire, de care oamenii glumesc; beția este boală, de care oamenii râd; ea este îndrăcire de bunăvoie și chiar mai rea decât îndrăcirea... Voiești să știi cum bețivul este mai rău chiar decât un îndrăcit? Pe omul îndrăcit toți îl compătimim, iar de bețiv ne îngrețoșăm; pe îndrăcit îl jelim, iar asupra bețivului ne umplem de mânie și de zgust. Pentru ce? Pentru că boala îndrăcitului vine de la ispita diavolului, iar a bețivului de la neîngrijirea sa; boala aceluia vine de la vrăjmașul, iar a acestuia de la propria sa voință” (Cuvânt 395).

Contemporanii epocii despre consumul de alcool în Țara Moldovei

În Țara Moldovei în sec. XVII-XVIII se foloseau cotidian vinul, „vutca”, miedul. În mentalitatea românească pâinea și vinul sunt elemente definitorii ale alimentației. Vinul ca simbol al belșugului era folosit în cadrul nunțiilor. Plosca cu vin prezentă la ceremonial, paharul cu vin din care gustă tinerii, are semnificația de durabilitate. Vinul era folosit și în cadrul riturilor de înmormântare: vărsarea picăturii cu vin înainte de a bea paharul pentru cei răposați, stropirea mormântului cu vin etc.

În Țara Moldovei era preparat vinul alb și vinul roșu (Пелях 1966, 303-304). Soiuri recunoscute erau Grasă, Galbenă, Plăvaie; Poamă verde, Pârciu, Corbu, Berbecel, Boaghina, Gorden, Tămăioasa, Roșior, Slavița, Vulpet, Feteasca, Frânçușă, Busuioc (Пелях 1966, 303-304). Printre vinuri recunoscut și căutat era vinul de Cotnari (Cantemir 1998, 47-48), astfel la 1740 Contele de

Ros o roagă pe sora sa de la Iași să-i trimită un „roșu de Cotnari” (Iorga 1903, 56). Acest remarcabil vin se prepara din 1/3 Grasă, 1/3 Fetească, 1/6 Frâncească și 1/6 Busuioc (Пелях 1966, 303-304). Calitatea vinurilor moldovenești era menționată atât de călătorii străini, cât și de cărturarii băștinași. Călătorul M. Kelemen a rămas plăcut surprins de calitatea vinului moldovenesc, menționând că „acesta poate fi pus pe masa oricui ..., poate fi gustat cu plăcere și cu deliciu, chiar și de către doamne”, „... aici vinurile sunt ușoare, apoase, dar de un gust destul de plăcut și de o calitate bună. Cele de Odobești, în Moldova, și de Pietra în Țara Românească, sunt cele mai bune” (Călători 1997, 204).

Precizările lui Dimitrie Cantemir, referitoare la viticultură și vin, înserate în *Descriptio Moldaviae*, concretizează atât rodnicia viței-de-vie, cât și calitatea vinului: „pe toate celelalte bogății ale pământului le întrec viile alese, înșiruite pe o lungă fâșie între Cotnari și Dunăre; sunt așa de rodnice încât un singur pogon dă adesea patru până la cinci sute măsurii de vin ...” și: „Vinul cel mai ales este cel de Cotnari, un târgușor în părțile Hârlăului. Dincolo de hotarele țării nu este cunoscut, fiindcă își pierde tăria când este dus într-un loc dintr-altul în butoaie pe apă sau pe pământ fără osebite îngrijiri. Cutez să susțin că este mai ales și mai bun decât alte vinuri evropenești și chiar decât vinul de Tokay. Când este păstrat în pivnițe adânci și boltite, cum se obișnuiește la noi în țară, și este ținut trei ani, în cel de-al patrulea capătă o asemenea tărie, încât arde ca vinul fierbinte. Cel mai vârtos băutor abia este în stare să bea trei pahare fără să se îmbete; cu toate acestea la urmă nici măcar nu-l doare capul. Vinul de Cotnar are o culoare cu totul deosebită, pe care n-o găsești la alte vinuri și anume este verzui și, cu cât îmbătrânește, cu atât culoarea lui se face mai verde. Îndată după acesta, vinul de la Huși, în părțile Fălciului, e socotit cel mai bun; în al treilea rând vine vinul de Odobești, din ținutul Putnei, pe râul Milcov; în al patrulea rând, Nicoreștii, în ținutul Tecuciului, pe Siret; în al cincilea rând Grecești, în ținutul Tutovei, pe râul Berheci; în al șaselea rând, cel pe care îl dau viile Costeștilor din același ținut. Multe alte locuri mai sărace le trec sub tăcere. Aceste vii nu sunt de folos numai locuitorilor țării, pentru nevoile lor, căci prețul scăzut al vinului trage aici neguțători ruși, leși, cazaci, ardeleni și chiar unguri, care duc la ei în țară, an de

an, mult vin, chiar dacă acesta nu-l întrece pe al lor” (Cantemir 1998, 47-48).

Paul de Alep, în descrierea călătoriei sale în Moldova menționează un ospăț la care principele și patriarhul „erau serviți cu vin în cupe la fel”, iar ceilalți boieri aveau alte cupe și erau serviți cu alte vinuri (Călători 1976, 44).

Pe lângă vin se mai consuma rachiul: „...iubesc foarte mult rachiul..., care se fierbe din prune” (țuică de prune, vutcă, horilcă), mied, berea, „zeamă de orz, de ovăz, de secară” (Călători 1976, 44; Călători 1973, 485). Documentele epocii vorbesc de rachieri, brăgari, miedari, berari (spre exemplu, în Iași, era și o stradă numită Ulița Brăhăriei), cârciume și despre velnițe (Documente 1924, 107). Călătorii străini remarcă și apreciau calitatea acestor băuturi alcoolice. Astfel, Robert Bargrave, vorbind despre o bere foarte bună și un mied minunat, spune că nu cunoscuse până atunci gustul acestor băuturi, iar Elvia Celebi scrie că băuturile sunt demne de laudă și rachii sunt de tot felul” (Călători 1976, 485; Călători 1973, 485).

Atitudinea societății românești față de consumul de alcool

Atitudinea colectivității în diverse probleme, inclusiv în cele legate de alcoolism, este exprimată în proverbele și zicătorile românești. Ele demonstrează că societatea nu acceptă consumul abuziv al băuturilor alcoolice. Expresiile „Bețivul își bea și mințile și straietele”, „Omul la beție cade-n nebunie”, „Beția îi mama relelor”, „Beția este ușa tuturor răutăților”, „Beția e nebunie cu voie”, „Nebunia și beția sunt surori drepte”, „Beția strică omenia”, „Beția nu e frumoasă și nici sănătoasă” arată că societatea sesiza consecințele negative ale consumului abuziv de alcool. Beția este considerată de popor o cauză a sărăciei: „Fala și beția aduce sărăcia”, „A muncit o vară și a băut într-o seară”, care nu se vindecă „Beția o vindecă sapa și lopata”, fiindcă „Darul beției este cel mai rău” și „Bețivul se învață cu beția, ca tâlharul cu hoția”. Este urât „bărbatul băutor”, căci: „Cu bărbatul băutor, nu face pită în cuptor”, dar în special este urâtă femeia bețivă, căci: „Dacă bărbatul bea, jumătate de casă arde, dacă femeia bea, toată casa arde”. Pentru a exemplifica starea unui om beat se utilizează expresiile: „a fi beat lemn”, „a fi beat criță”, „a fi beat turtă”, „a fi ciocârlan de beat”, „a avea curaj de curcă beată”, „A fi aghesmuit”, „a fi

afumat”, „a fi cu drojzii în cap”, „a fi înfrățit cu păhărelul”, „a-și bea mințile”, „a-și bea și cămașa”, „a-și bea și căciula din cap”, „bea de zvântă”, „ce face la beție, se căiește la trezire”³. Societatea condamnă oamenii bețivi: „Nu e bețiv cine bea, ci cel ce se îmbată”, „Cine bea pân-la-mbătare, nume bun în lume n-are” (Dicționar 2001; Cosovan, Cartaleanu, Cartaleanu 2007).

Totodată se acceptă consumul moderat de alcool: „Băutura, să o bei tu pe ea, nu să te bea ea pe tine” (Dicționar 2001; Cosovan, Cartaleanu, Cartaleanu 2007).

Un izvor important pentru cercetarea atitudinilor mentalităților românilor în problema consumului abuziv de alcool sunt „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie” (Învățăturile 1998, 194-198), care exemplifică consecințele negative ale consumului de alcool: „Și să nu-ți îngreuezi trupul cu beții, că mulți zic: Bună iaste băutura multă. Dar cum iaste bună? Că omul, deacă se îmbată, de are și minte multă, el o piiarde, de are mâini viteze, nici de un folos nu-i sunt; de i-ar fi picioarele repede, nimic nu-i sporescu, și de are și limbă dulce și vorbitoare frumos, nici cu aceea nu poate grăi. Deci, cum nu este rea beția, când toate mădularele omului nici de un folos nu sunt trupului său? Dar lui Dumnezeu și oamenilor cum va putea să facă vreun lucru de treabă? Încă ș-altă răutate izvorăște și iaste de la beție, că omul bețiv întâi trupul și-l bolnăvește și-și sărăcește casa, și-și piiarde mintea. Deacii, dacă-și piarde mintea, el își piiarde și sufletul. Sau iani să vedem cu beția, ce lucru defolos am făcut sau amdobândit, făr’ decât ne-am bolnăvit trupurile, și ne-am sărăcit casele și ne-am pierdut mintea! Deacii deaca ne-am pierdut mintea, noi am dăzlupit și pre Dumnezeu de la noi. Și cel ce iubăște băutura multă, acela nu să va chema următoriu lui Hristos, ci va fi chemat ca un dobitoc. Pentr-acéia, fătul meu, mai bine iaste să iubești băutura cea multă și să te chemi dobitoc, au mai bine iaste să te chemi următoriu lui Hristos?... Așa și tu, fătul meu, de-ți vei înfolosi slugile pururea cu cuvinte dulci, tu încă vei dobândi folos; iar de-ți vei slobozi trupul spre beții, făr’ de lucru, foarte rău te vei zminti, că băutura cea multă mari răutăți face. Pentru acéia

³ „Arama omului la beție se cunoaște”; „Bețivului și dracul îi iese cu cana de vin înainte”; „Cel cuprins de băătură nu știe ce-i iese din gură”; „Cine a băut o să bea, cine a furat o să fure”; „Cine bea vin își bea punga și mintea, ba și sănătatea”; „Mai mulți se înecă în băătură decât în apă”; „Pe bețiv toți îl arată cu degetul”.

trebuie multă trezvie, că auzi că zice Dumnezeu: «Păziți-vă, să nu cumva să să îngreuiaze inima cu mâncări multe și cu băuturi». Și iar grăiaște cu prorocul său, de zice: «Treziiți-vă, ceia ce beți vin, de vâimbătați și plângeți, că s-au luat din mijlocul vostru veselii și bucuriia!». Și bun lucru iaste a să feri omul de băutura cea multă, că iar iaste scris, dezice Scriptura: «În lémnele céle multe să face foc mare și în bucatele céle multe să ațâță curviia». Și «cum ațâță și faceuntul văpaie, așa și vinul rădică pohte de curvie». Și «cum nu săva îmbogăți lucrătoriu bețiv, așa și sufletele care iubescu beția nu vor înmulți bunătățile, ceși céle ce vor avea, le vor piiarde». Fătul meu, «deaca béi vin, nu te lăuda nici te face bărbat, că pre mulți au pierdut vinul» și multe răutăți au făcut. Vinul au golit trupul cel de rușine al lui Noe. Vinul făcu pre Lot de să împreună cu amândoa fetele sale trupéste. Vinul provăli pre bărbatul și viteazul Sampson până în sfârșit, care să născuse den făgăduință și den muiare stearpă, și n-au mai fost alt om niciodată vârtos cadânsul, nici va mai fi” (Învățăturile 1998, 194-198). Această operă parenetică arată cu lux de amănunte starea unui om care a băut excesiv, beția fiind cauza păcătuirii, desfrâului și subliniază condamnarea bețivilor și neacceptarea lor în societate.

Dimitrie Cantemir în *Descrierea Moldovei* relatează despre consumul de alcool în societatea Țării Moldovei, totodată specifică că moldovenii nu fac abuz: „De băătură nu au prea multă greață, dar nici nu-i sunt plecați peste măsură. Desfătarea lor cea mai mare este să petreacă în ospete, uneori de la al șaselea ceas al serii până la altreilea ceas după miezul nopții, alteori și până ce se crapă de ziuă, și să bea până ce varsă. Atâta că nu au obicei să facă petreceri în fiecă zi, ci numai la sărbători sau când e vreme rea, iarna, când gerul silește oamenii să stea pe acasă și să-și încălzească mădularele cu vin. Rachiul nu-l iubește nimeni, afară de oștean; ceilalți beau numai un pahar mic înainte de masă. Locuitorii Țării de Jos, de la hotarul cu Valahia, iubesc vinul mai mult decât ceilalți” (Cantemir 1998, 47-48).

Consumul de alcool crea grave probleme în relațiile de familie, membrii familiei căutând rezolvarea acestora apelând la autoritățile ecleziastice. Până la începutul secolului al XIX-lea în Țara Moldovei reglementările referitoare la relațiile din familie erau cuprinse în *Carte românească de învățătură*, care printre motivele de divorț, specifică cazul

rile când femeia suferea în urma unui tratament violent din partea soțului în urma consumului de alcool: „Glava 21. ... 7. Când va fi bărbatul învățat de pururi a îmbla tot bat și să-și bată muierea tot în beție, atunce muierea lui cu lege să va împărți” (Carte 1961, 117). Prevederi asemănătoare se conțineau și în Țara Românească în *Îndreptarea Legii*: „Zac. 7. Când va fi bărbatul învățat de pururi a umbra tot beat și să-și bată muierea tot în beție, atunce muierea lui cu lege se va despărți” (Îndreptarea 1967). Deși beția se număra printre cauze generatoare de divorț, realitatea cotidiană era alta, autoritățile străduindu-se a menține familiile.

Realitatea cotidiană

Documentele menționează în puține cazuri situația familiilor care se confruntă cu alcoolismul, acestea fiind în legătură directă cu aplicarea violenței. Cercetătorii susțin că aplicarea violenței față de femeie este cunoscută din cele mai vechi timpuri, ele fiind de cele mai dese ori victime ale violenței fizice (Крюкова 2011, 45-51; Насилие 2004; Хасина 2001, 75-91; Шведова 2002). Totodată, se remarcă faptul că în urma consumului de alcool, persoana era predispusă la agresiune, astfel că afecta starea de sănătate a victimei, care poate suferi o serie de vătămări corporale, cu grade diferite de gravitate (Violența 2011, 12-14). Victimele principale ale *violentei fizice*⁴ deveneau soția și copiii. Situații cu aplicarea violenței față de femeie sunt cunoscute și în Țara Moldovei și în Basarabia. Astfel Irodiei Pruncul soțul i-a frânt mâna⁵. Ecaterina, soția lui Iane Stamate, grec din târgul Telenești, a fost bătută „foarte cumplit spărgându-mi și capul și mâinile zdrobindu-mi-le, până și sabia au scos ca să mă taie, de cari grozăvii și boală epilepsiei m-au apucat”⁶.

În cazul în care bețivul nu putea fi înfrânat, după cum reiese din prevederile legislative expuse mai sus, acest viciu putea constitui un motiv de divorț. Astfel se întâmplă în cazul familiei lui Dumitru și

Safta Țuvlic. Cazul a fost examinat la 28 ianuarie 1744 de către Nechifor, arhiepiscop și mitropolit al Sucevei și a toată Moldova. Procesul a fost după cum se vede intentat de Safta, care se plânge că „trage mare supărare și pedeapsă de cătră Dumitru, fiind om cu nărav rău și cu natura beției, zlobiv la fire, în toate zilele îmbătându-se și sărind asupra ei cu groznică bătaie și usturime atâta cât di ucisăturile lui și copiii au pierdut și niște vie a ei ce-au avut dzestre de la părinții i le-au vândut”. Vecinii fiind interogați au confirmat „a lor rea viață și netocmire”, femeia fiind deseori bătută și chiar cu capul spart, încrunțată, „alte ori cu ochii vineți și cu alte semne grozave de ucisăturile lui cele fără milă”. Mai întâi conflictul a încercat să fie rezolvat pașnic prin muștrări și convorbiri. Deoarece nu s-a ajuns la vreun rezultat, față de bărbat s-au aplicat măsuri violente: l-au „închis și l-am certat cu toiage”, dar fără efecte. În așa circumstanțe, pentru a evita primejdia de moarte, s-a hotărât: „să fie osăbiți și dezlipiți unul de cătră altul de împreunarea lor trupească, nici să aibă bărbatul treabă cu fămeia, nici fămeia cu bărbatul în viața lor și nici să fie el volnic a să însura, nici ea a să mărita; și așa să-și petreacă viața lor până s-o tâmplă să moară vreunul dintre dânșii sau să să călugărească și atuncea partea care va rămânea să fie volnică a să căsători”. Fiecărui dintre foști soți i s-a înmănat carte de despărțanie: „am dat la mâna fămeii această carte a mitropoliei noastre ca să fie slobodă de cătră bărbatul ei Dumitru și să-și stăpânească și casa. Iară el să nu aibă treabă nici cu casa, nici cu fămeia”. Deci, în urma examinării procesului, mitropolitul hotărăște ca Safta să fie despărțită de soțul ei și să rămână despărțită și fără drept de a se recăsători până la moarte sau până la călugărirea unuia dintre ei (Documente 2001, 235). Cu toate că s-a dovedit că bărbatul consuma alcool în mod abuziv și aplica forța fizică față de soție, pedeapsa a fost egală pentru ambii, astfel că femeia nu putea să-și refacă viața și nu avea dreptul de a-și întemeia o familie nouă.

Comportamentul inadecvat al unei persoane alcoolizate poate fi urmărită din documentele referitoare la familiile Nastavin din Chișinău și Leah, violența fizică fiind însoțită de violența verbală. Astfel, la 27 februarie 1812, soția secretarului gubernial Nastavin, Anastasia Iacov Nastavina, născută Mizețcaia, relatează că s-a căsătorit în 1807, dar n-a dus o viață liniștită, deoarece soțul era afectat de „patima beției”, o bătea fără milă, o în-

⁴ *Violența fizică* comisă de unul dintre soți constă în atingeri sau contacte fizice dureroase, inclusiv intimidarea fizică a victimei și se manifestă prin următoarele comportamente: palmuirea sau aruncarea cu ceva în direcția victimei, îmbrâncirea, bruscarea sau tragerea de păr, lovire cu pumnul, palma, cu piciorul, bătaia, strangularea, provocarea de arsuri, provocarea de hematoame, contuzii, amenințarea sau aplicarea a armelor sau alte obiecte periculoase (cuțit, topor, coasă etc.). Violența fizică mai include și imobilizarea victimei, dar și distrugerea bunurilor comune.

⁵ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 342.

⁶ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 326.

jura și o amenința cu moartea. Din cauza comportamentului său agresiv de numeroase ori a fost nevoită să se adăpostescă la vecini și cunoscuți, pentru a se salva de maltratări. Nu-i oferea surse pentru existență și nici pentru îmbrăcăminte, astfel că Agafia pentru a se întreține a fost nevoită să vândă câte ceva din zestrea dată de părinți⁷. O situație nu mai favorabilă o avea Ileana Leah, care solicită divorț pe motiv că soțul ei Nicolae Leah o duce în beție continuă, nu are grijă de gospodărie etc. Deși Ileana l-a iertat, Nicolae nu și-a schimbat comportamentul. Martorii au confirmat că venea acasă beat și o bătea cu tot ce-i cădea sub mână, lăsând-o însângărată, o tiraniza, o amenința cu moartea utilizând toporul, a rănit-o cu cuțitul la cap și la mână că „curgea sângele pârâu”⁸. În acest caz instanța a fost de partea femeii, acordându-i-se divorț și dreptul de a se recăsători, pe când Nicolae a fost privat de acest drept.

Uneori victime ale consumului de băuturi alcoolice deveneau înșiși consumatorii de alcool. Astfel se întâmplă în cazul Ilincăi din Focșani care, în noiembrie 1799, n-a mai putut suporta compartamentul tiranic al soțului „fiindcă era bețiv și deapurure o băte”, și l-a omorât cu toporul. La judecată femeia a relatat că în ziua cu pricina a fost învinuită de soț de adulter și bătută cumplit, seara bărbatu-său s-a întors „din târg bat s-au culcat pe prispă afară și ea luând toporul cu mâna ei l-au lovit în cap și văzând că nu moare l-au mai lovit și de al doilea și al treilea oară și l-au omorât” (Ungureanu 1938, 54-55). Femeia a fost numită „rea”, fapta ei „necuviincioasă și netrebnică”, fiind condamnată la „moarte neertată, spre mare înfrânare și altor femei rele asemenea pe potriva ei”. Biata femeie urma ca „ducându-să la Podul Roșu întâi să se sugrume și apoi puindu-se într-un sac și cu o piatră legată de grumaji să să deie în apa Bahluiului ca să fie spre pilda și înfrânarea și altor fimei răli...” (Ungureanu 1938, 54-55). După cum vedem, femeia a fost destul de aspru pedepsită, considerându-se că nu a luat toate măsurile necesare pentru a se putea evita omorul: discuția cu preotul, discuția și solicitarea ajutorului rudelor, solicitarea divorțului. În cazuri nu mai puțin grave de omor, dar înfăptuite de bărbați, legea era mai puțin dură, pedeapsa cu moartea fiind înlocuită cu pedeapsa corporală plus trimitere pe viață la ocnă etc.

⁷ ANRM, F. 733, inv. 1, d. 551.

⁸ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 323.

O altă consecință a consumului de alcool este *afectarea vieții economice a victimei*, dar și a însuși consumatorului, prin pierderea proprietății sau mijloacelor de întreținere. Aceasta îi crea victimei dependență financiară față de agresor, mai ales în cazurile când în familie erau copii în îngrijire. Pentru înfrânarea soțului bețiv, care cauza pierderi materiale și nu-și întreținea familia, soția putea apela la instanțele eclesiastice și civile. La 8 ianuarie 1742 în Iași, Ion Neculce, judecă pricina dintre Gheorghe Căldărar și Safta, văduva nepotului lui de soră, pentru niște case cu loc pe ulița Hagioaiei, dând câștig de cauză celui dintâi. Documentul specifică: „Cât au trăit Ioniță dimpreună cu Softa tot au stăpânit casa și nici un cap de pricină n-au putut să areti. Iar apoi de la o vreme alegându-să Ioniță bărbatul Saftii un om bețiv stricătoriu și blăstămat la toate lucrurile lui, nevrednic de ținut orânda casii, au rămas lucrul ca să dispartă Safta de dânsu. Și având ei giudecată înmăntate sfinții sale părintelui chir Antonie mitropolitul, deodată nu le-au dat voie să se dispărți, nici i-a făcut Safti carte la mână de despărțanie, și le-au mai lungit sorocul o samă de vreme, ca doar își va mai lăsa Ioniță, bărbatul său, lucrurile cele blăstămaști și-și va căuta orânde casii; și păr-a să plini sorocul s-au tâmplat de-au murit și Ioniță, bărbatul său, și i-au rămas doi copii făcuți cu dânsul împreună moștenitorii casii” (Documente 2001). După cum se vede, deși a fost demonstrat că soțul cauza pierderi materiale și morale familiei, femeia a fost obligată să rămână cu el, căutându-se reeducarea soțului.

Aceeași situație este și la începutul secolului al XIX-lea, în special bărbații bețivi nu numai că nu-și întrețineau familiile, dar și cheltuiau proprietatea femeii. La 14 ianuarie 1813 Ioana, soția lui Ion Morariul din satul Petricani, ținutul Orhei, înaintează o plângere în care roagă să fie despărțită de soțul ei care i-a băut zestrea⁹. În cazul Ecaterinei și a lui Vasile Pârlea vecinii susțin că Vasile „să duci cu anii și nu să știi unde este și când vine acasă vine cu chelea și pentru casa lu nu are nici o purtare de grijă”¹⁰.

Dependența feminină de alcool

Documentele cercetate demonstrează că de alcoolism erau dependenți nu numai bărbații, dar și femeile. Cu referire la femeia Dimitrie Cantemir

⁹ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 294, f. 1.

¹⁰ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 340, f. 3.

relata că deși: „Unele beau pe acasă mult vin; dar înadunări rareori vezi o femeie beată: căci o femeie este socotită cu atât mai vrednică de cinste, cu cât mănâncă și bea mai puțin la ospete”, astfel arătând că societatea nu privea cu ochi buni femeile bețive (Cantemir 1998, 189-190).

Materialele de arhivă arată că se întâlneau familii în care soția abuza de alcool. Autoritățile căutau diferite motive și mijloace de a rezolva această problemă, pentru a salva familia. Așa a fost și cazul familiei lui Hristi și Vasilca Bulgaru din satul Vulcănești. Hristi a acuzat soția, pe lângă comportament depravat, de dese și permanente stări de ebrietate și furturi nu numai de acasă, dar, de asemenea, de la vecinii lor. Prin urmare, consideră că este imposibil să continue să trăiască împreună și insistă la divorț. Soția a depus o petiție, în care susținea că soțul căuta un pretext pentru divorț și adesea a bătut-o. La 24 octombrie 1818 lui Hristi i se înmânează decretul nr. 3023 din 16 octombrie de la Dicasteria Exarhală Chișinău, care le cerea să reconcilieze și să trăiască în pace. Deja la 24 octombrie, cei doi soți semnează un document prin care se obligă să trăiască „în pace și bună înțelegere”. Soțul urma să fie atent cu soția, și soția trebuia să se comporte cu demnitate și să nu consume băuturi alcoolice. După cum puteți vedea din cazul de mai sus, în ciuda faptului că s-a dovedit comportamentul depravat

al soției, la care s-a adăugat starea de ebrietate, s-a refuzat divorțul și s-a recurs la reconcilierea dintre soți.

Un alt caz este cel al soților Margarita. La 5 mai 1823 Hurmuzachi Margarita se adresează Dicasteriei cu rugămintea de a i se accepta divorțul de soția Maria pe motiv de beție neîncetată și adulter. Dicasteria cere poliției să însoțească soții, pentru a se cerceta cazul. La 31 august Maria depune mărturie, indicând că recunoaște faptul comiterii adulterului, dar nu și beția¹¹.

Concluzii

În urma cercetării și analizei documentelor și istoriografiei putem constata că societatea românească condamna consumul abuziv de alcool. De „patima beției” sufereau atât bărbații, cât și femeile. Beția era unul dintre cele mai frecvente motive pentru inițierea unui proces de divorț care însă nu întotdeauna se încheia cu desfacerea căsătoriei, fie că se retrăgeau cererile, fie că soții se împăcau etc. Unele cereri de divorț conține un singur motiv pentru divorț, altele conțin mai multe motive: beție și adulter, beție și infidelitate etc. Prezența copiilor în familie nu constituia un obstacol în calea consumului de alcool și a practicilor violente aplicate. Indiferent de genul alcoolicului, cei apropiați erau suferinzii principali, asupra lor se răsfrângeau efectele negative ale beției.

Bibliografie

- Alcohol 1979:** Alcohol, Reform and Society: The Liquor Issue in Social Context (ed. J.S. Blocker) (Westport 1979).
- Alcohol 1980:** Alcohol and Native Peoples of the North (eds. J. Hamer, J. Steinbring) (Lanham 1980).
- Alcohol 1987:** Alcohol and Other Drugs: Self Responsibility (ed. R.C. Engs) (Bloomington 1987) <http://www.indiana.edu/~engs/rbook>.
- Alcoholism 1967:** Alcoholism (eds. D.J. Pittman) (New York 1967).
- Alcoholism 2010:** Alcoholism: Historical and Social Issues, International Conference, Ist edition, Alba-Iulia, România, 28-29 August 2009 (coord. M. Rotar, V.T. Roșu). Ssupliment al revistei „Caiete de Antropologie Istorică” (Alba-Iulia 2010).
- Alcool 2003:** Alcool: dommages sociaux, abus et dependence (Paris 2003).
- Bacon 1943:** S. Bacon, Sociology and the problems of alcohol: Foundations for a sociological study of drinking behavior. Q. J. Stud. Alcohol no. 4, 1943, 399-445.
- Bales 1946:** R.F. Bales, Cultural differences in rates of alcoholism. Q. J. Stud. Alcohol no. 6, 1946, 480-499.
- Bariț 1838:** G. Bariț, Înfrânarea la beuturi spirituoase. In: Foaie pentru minte, inimă și literatură, I, 21 (Brașov 1838), 3.
- Baum-Baicker 1985:** C. Baum-Baicker, The psychological benefits of moderate alcohol consumption: A review of the literature. In: Drug Alcohol Dependence, no. 15, 1985, 305-322 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/4053968>

¹¹ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4380, f. 3-8v.

- Bennett, Wolin, Noonan 1977:** L.A. Bennett, S.L. Wolin, D.L. Noonan, Family identity and intergenerational recurrence of alcoholism. *Alcoholism* no. 13, 1977, 100-108.
- Cahalan 1970:** D. Cahalan, *Problem drinkers* (San Francisco 1970)
- Cantemir 1998:** D. Cantemir, *Descrierea Moldovei* (Chișinău 1998).
- Cartea 1961:** *Cartea Românească de învățătură* (1646). Ediție critică întocmită de Colectivul pentru Vechiul Drept Românesc al Academiei R.P.R. condus de A. Rădulescu (București 1961).
- Călători 1973:** *Călători străini despre țările române*, vol. V. Volum îngrijit de M. Holban, M.M Alexandrescu Der-sca Bulgaru, P. Cernovodeanu (București 1973).
- Călători 1976:** *Călători străini despre țările române*, vol. VI. Volum îngrijit de M. Holban, P. Cernovodeanu (București 1976).
- Călători 1997:** *Călători străini despre țările române*, vol. IX. Volum îngrijit de P. Cernovodeanu (București 1997).
- Cherpitel 1966:** C. Cherpitel, Drinking patterns and problems and drinking in the event: an analysis of injury by cause among casualty patients. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 20, 1996, 1130-1137.
- Clark 1966:** W. Clark, Operational definition of drinking problems and associated prevalence rates. *Quarterly Journal of Studies on Alcohol* 27, 1966, 648-668.
- Controversies 1990:** *Controversies in the Addiction's Field* (ed.R.C. Engs (Kendal-Hunt: Dubuque, Iowa 1990). <http://www.indiana.edu/~engs/cbook/tabcont.html>.
- Cosovan, Cartaleanu, Cartaleanu 2007:** T. Cosovan, O. Cartaleanu, E. Crataleanu, *Dicționar de proverbe comentate* (Chișinău 2007).
- Cristea 1907:** M. Cristea, *Cuventare contra beției* (Sibiu 1902).
- Cross-Cultural 1976:** *Cross-Cultural Approaches to the Study of Alcohol: An Interdisciplinary Perspective* (eds. M. Everett, J.O. Waddell, D.B. Heath) (De Gruyter Mouton 1976) <http://www.degruyter.com/view/books/9783110818895/9783110818895.1/9783110818895.1.xm>
- Cultural 1981:** *Cultural Factors in Alcohol Research and Treatment of Drinking Problems*. In: *J. Stud. Alcohol Suppl* (eds. D.B. Heath, J.O. Waddell, M.D. Topper), nr. 9, 1981, 1-262.
- Cuvînt 395:** *Cuvînt al Sfântului Ioan Gură de Aur, Despre Înviere și contra beției*. <http://www.parohia-sfantulapostolandrei-cernavoda.ro/Despre%20betie.pdf>
- Cuza 1897:** A.C. Cuza, *Lupta în contra alcoolismului în România* (Jassy 1897).
- Dicționar 1998:** *Dicționar explicativ al limbii române* (București 1998).
- Dicționar 2001:** *Dicționar de proverbe și zicători românești*. Alcătuire, prefață de Gr. Botezatu, A. Hâncu (București-Chișinău 2001).
- Documente 2001:** *Documente privitoare la orașul Iași*, vol. V. *Acte interne (1741-1755)*, editate de I. Caproșu (Iași 2001).
- Fillmore 1985:** K.M. Fillmore, The social victims of drinking. *British Journal Addiction* 80, 1985, 307-314.
- Florea 2004:** G. Florea, *Dacians and Wine (1st Century B.C. - 1st Century A.D.)*. In: *Orbis Antiquus. Studia in honorem Ioannis Pisonis* (Cluj-Napoca 2004), 517-522.
- Florian 1997:** E. Florian, *Dreptul familiei* (București 1997).
- Giancola et al. 1996:** P.R. Giancola, A. Zeichner, J.E. Yarnell, K.E. Dickson, Relation between executive cognitive functioning and the adverse social consequences of alcohol use in social drinkers. In *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, nr. 20, 1996, 1094-1098.
- Greenfeld 1998:** L.A. Greenfeld, *Alcohol and crime: an analysis of national data on the prevalence of alcohol involvement in crime* (Washington 1998).
- Heath 1975:** D.B. Heath, A critical review of ethnographic studies of alcohol use. In: (Eds. R. Gibbins, Y. Israel, H. Kalant, R. Popham, W. Schmidt, R. Smart) *Research Advances in Alcohol and Drug Problems*. Vol.II (New-York 1975),1-93.
- Heath 1982:** D.B. Heath, Historical and cultural factors affecting alcohol availability and consumption in Latin America. In: *Legislative Approaches to Prevention of Alcohol-Related Problems* (Washington 1982), 128-188.
- Heath 1987:** D.B. Heath, *Anthropology and Alcohol Studies. Current Issues*. In *Annual Review of Anthropology*, nr. 16, 1987, 99-120. <http://www.medanthro.net/adtsrg/wp-content/uploads/2012/08/Heath-Anthropology+-Alcohol-Studies.pdf>.
- Horton 1943:** D.J. Horton, The functions of alcohol in primitive societies: A crosscultural study. In *Q. J. Stud. Alcohol*, nr. 4, 1943, 199-320.
- Holmila 1987:** M. Holmila, *Wives, husbands, and alcohol* (Helsinki 1987).
- Images 1979:** *Images of Alcoholism* (eds. J. Cook, M. Lewington) (London 1979).

- Îndreptarea 1962:** Îndreptarea Legii (1652). Ediție întocmită de Colectivul de Drept Vechi Românesc condus de A. Rădulescu (București 1962).
- Învățăturile 2001:** Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie (Chișinău-București 2001).
- Knupfer 1967:** G. Knupfer, The epidemiology of problem drinking. *American Journal of Public Health* 57, 1967, 973-986.
- Levine 1979:** H.G. Levine, The Discovery of Addiction: Changing Conceptions of Habitual Drunkenness in America. *Journal of Studies on Alcohol* 15, 1979, 493-506.
- Manuilă 1924:** S. Manuilă, Alcoolismul. Producția și consumația alcoolului în Transilvania. In: *Societatea de Măine*, I, 3, 27 Aprilie (Cluj 1924), 70. http://documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/societateademaine/pdf/BCUCLUJ_FP_279802_1924_001_003.pdf
- Marcu, Roșianu 1907:** I. Marcu, Șt. Roșianu, Alcoolismul (Blaj 1907).
- Mureșan 2009:** M. Mureșan, Alcoholism as grounds for divorce in the Transylvanian greek-catholic community in the second half of the 19th and the beginning of the 20th century. In: (Eds. M. Rotar, V.T. Roșu) *Proceedings of the Alcoholism: historical and social issues. International Conference first edition, Supliment al Caietelor de Antropologie Istorică (Alba Iulia 2009)*, 95-106.
- Oreskovic 2002:** J.E. Oreskovic, De l'alcoolisme à l'abstinence (Paris 2002).
- Petric, Munteanu 1854:** I. Petric, G. Munteanu, Infirmitățile stricăciuni ale beuterei de vinarsu-rachiu. Învățături mântuitoare. Prefață de G. Bariț (Brașov 1854).
- Pop 2009:** I.A. Pop, Alcohol and Alcoholism in Women Everyday in the Romanian Space (1850-1940). In: (Eds. M. Rotar, V.T. Roșu) *Proceedings of the Alcoholism: historical and social issues. International Conference first edition, Supliment al Caietelor de Antropologie Istorică (Alba Iulia 2009)*, 79-94.
- Prevost 1987:** R. Prevost, L'histoire de l'alcool au Québec (Montréal 1986).
- Rodin 1981:** M. Rodin, Alcoholism as a folk disease: The paradox of beliefs and choice of therapy in an urban American community. *Journal of Studies on Alcohol* 42, 1981, 822-834.
- Room 1996:** R. Room, Alcohol consumption and social harm conceptual issues and historical perspectives. *Contemporary Drug Problems* 23/3, 1996, 373-388. <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journal&handle=hein.journals/condp23&div=29&id=&page=>
- Room 1984:** R. Room, Alcohol control and public health. *Annual Review of Public Health* 5, 1984, 293-317.
- Room 2000:** R. Room, Concepts and items in measuring social harm from drinking. *Journal of Substance Abuse* 12, 2000, 93-111. <http://www.robinroom.net/meas-soc.pdf>
- Room 1983:** R. Room, Legislative Strategies and the Prevention of Alcohol Problems. In: (Eds. M. Grant, B. Ritson) *Alcohol: The Prevention Debate (London 1983)*, 152-164.
- Room 1996:** R. Room, Patterns of family responses to alcohol and tobacco problems. *Drug and Alcohol Review* 15, 1996, 171-181.
- Rotar 2007:** M. Rotar, On Alcoholism in Transylvania during the second half of the 19th Century and the Beginning of 20th Century. In: *Biserica, Societatea, Identitate. In onorem Nicolae Bocsan (Cluj Napoca 2007)*, 409-421.
- Rotar 2007a:** M. Rotar, Probatoriul unei istorii a alcoolismului în România secolelor XIX-XX. In: *Brukenenthal Acta Musei*, II, 1, (Sibiu 2007), 122-141.
- Sîrbu 2003:** V. Sîrbu, Trăit-au geto-dacii de la Burebista la Decebal fără vin? *Mousaios* 8, 2003, 87-104.
- Scott, Schafer, Greenfield 1999:** K.D. Scott, J. Schafer, T.K. Greenfield, The role of alcohol in physical assault perpetration and victimization. *Journal of Studies on Alcohol* 60, 1999, 528-536.
- Scriban 1924:** I. Scriban, Cruciadă împotriva beției. In: *Biserica Ortodoxă Română*, XLII, 10 (București 1924), 704
- Scriban 1924a:** I. Scriban, Mișcare împotriva alcoolismului și pentru odihna zilei de Duminică. In: *Biserica Ortodoxă Română*, XLII, 5 (București 1924), 317.
- Scriban 1925:** I. Scriban, Strigăte nouă împotriva beției. In: *Biserica Ortodoxă Română*, XLIII, 12 (București 1925)
- Scriban 1926:** I. Scriban, Congres la Iași împotriva beției. In: *Biserica Ortodoxă Română*, XLIV, 4 (București 1926), 239.
- Scriban 1929:** I. Scriban, Când urmărim beția. In: *Biserica Ortodoxă Română*, XLVII, 3 (București 1929), 218-233.
- Seller 1985:** S.C. Seller, Alcohol abuse in the Old Testament. *Alcohol & Alcoholism* 20, 1985, 69-76.
- Sillamy 2000:** N. Sillamy, Dicționar de psihologie. Larousse. Traducere, avânprefață și completări privind psihologia românească de dr. L. Gavrilu (București 2000).

- Stein 1985:** H.F. Stein, Alcoholism as Metaphor in American Culture: Ritual Desecration as Social Integration. *Ethos* 13/3, 1985, 195-235.
- Tamaș 2009:** O. Tamaș, Alcoholism and ethnic stereotypes in modern age of Transylvania. In: *Romanian Journal of Population Studies*, vol. III, nr. 2 (Cluj-Napoca 2009), 111-123.
- Tamaș 2009a:** O. Tamaș, Alcoholismul-o provocare a statului modern. In: *Sub semnul istoriei. De la debut spre consacrare*. Coord. N.Em. Bolea, O.M. Tămaș (Cluj-Napoca 2009), 251-266.
- Ungureanu 1938:** Gh. Ungureanu, Pedepsele în Moldova la sfârșitul sec. al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. După documente inedite. In: *Extras din „Întregiri”*. *Buletinul Institutului de Istoria Vechiului drept românesc* (Iași 1938) 54-55.
- Vaillant 1983:** G. Vaillant, *The Natural History of Alcoholism: Causes, Patterns and Paths to Recovery* (Cambridge 1983).
- Violența 2011:** *Violența față de femei în familie în Republica Moldova* (Chișinău 2011).
- Voniga 1910:** Pr. D. Voniga, Mizerie, boală, crimă și degenerare sau Alcoolismul și urmările lui din punct de vedere economic, igienic, moral și național. Conferință pentru combaterea alcoolismului (Orăștie 1910).
- Weibel-Orlando 1986:** J.C. Weibel-Orlando, Women and alcohol: Special populations and cross-cultural variations. In: *Women and Alcohol: Health-Related Issues*, 1986, 161-187.
- Wolin et al. 1980:** S.J. Weibel-Orlando, L.A. Bennett, D.L. Noonan, M.A. Teitelbaum, Disrupted family rituals: A factor in the intergenerational transmission of alcoholism. *Journal of Studies on Alcohol* 41, 1980, 199-214.
- Крюкова 2011:** М.В. Крюкова, Супружеское насилие в отношении женщин как социальная проблема. В: *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия: Социальные науки*, №1 (Нижний Новгород 2011), 45-51.
- Насилие 2004:** *Насилие в семье: Особенности психологической реабилитации. Учебное пособие* (ред. Н.М. Платонова, Ю.П. Платонова) (Санкт-Петербург 2004).
- Пелях 1966:** М.А. Пелях, Виноградарство и виноделие в Молдавском феодальном государстве. В сб.: *Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы* (Кишинев 1966), 302-312.
- Хасина 2001:** А.М. Хасина, В центре внимания женщина, пострадавшая от домашнего насилия. *Семейная психология и семейная психотерапия* 2, 2001, 75-91.
- Шведова 2002:** Н.А. Шведова, *Домашнее насилие: международная практика* (Воронеж 2002).

From family history in the Romanian space: Alcoholism and family relations in the 18th century in Moldavia and in the first decades of the 19th century in Bessarabia

Abstract

Family problems related to alcoholism accompanied mankind since the appearance of alcoholic beverages. In society, these issues were discussed and debated sharply because drinking negatively affects family relationships. Among them, the question of divorce is important. Drunkenness, accompanied by aggression, was well known in Moldavia of the 18th century and could be a reason for divorce. In this report on the basis of specific examples from the Moldavian and Bessarabian life of the 18th century and the first decades of the 19th century there is reflected the problem of family and alcohol.

Из истории семьи на румынском пространстве: Пьянство и семейные отношения в Молдавии в XVIII веке и в Бессарабии в первые десятилетия XIX века

Резюме

Семейные проблемы, связанные с алкоголизмом, сопровождали человечество со времен появления алкогольных напитков. В обществе эти проблемы обсуждались и обсуждаются остро, так как пьянство негативно влияет на взаимоотношения в семье. В частности, актуальным является вопрос о разводе. Пьянство, сопровождавшееся агрессией, было хорошо известно в Молдавии XVIII века и могло быть основанием для семейных разводов. В этом сообщении на основании конкретных примеров из молдавской и бессарабской жизни XVIII - первых десятилетий XIX века освещается проблема семьи и алкоголя.

26.02.2014

Dr. Alina Felea, Institutul de Istorie al AȘM, str. 31 August 1989, 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: afelea44@yahoo.com

